

Overweging 8 april 2018

geloven en dan zien

Lezingen: Jesaja 26, 1-13; 1Johannes 5, 1-6; Johannes 20, 24-31.

"Eindelijk gerechtigheid", hoorde ik iemand zeggen toen hij na lang wachten in het team was gekozen. Kennelijk had hij er al langer op gewacht en vond hij dat hij er recht op had om gekozen te worden. We zien het in het algemeen als gerechtigheid wanneer iemand zijn trekken thuis krijgt en wanneer een voorbeeld van maatschappelijke inzet een lintje krijgt.

We hebben allemaal wel een idee van wat gerechtigheid is en wat rechtvaardigheid inhoudt, een soort natuurlijk aanvoelen. We beseffen eigenlijk niet dat dat aanvoelen ook is aangeleerd. Het is veelal een schematisch idee van recht gebaseerd op vergelding en beloning. Eigenlijk de meest primitieve vorm van rechtsbestel. De rechtsnorm daarbij is dat het goede beloond en het kwade bestraft moet worden.

Met dit beginsel ben je er natuurlijk nog lang niet. Het gaat namelijk niet in op wat recht is en op wat het recht beoogt. Bovendien is het goed om te beseffen dat daarbij ook wat goed of kwaad is buiten beschouwing blijft. Dat moet apart worden gedefinieerd. En we weten dat goed en kwaad vooral afhankelijk zijn van cultuur, politiek, persoonlijke belangen en ... religie. We mogen ons gelukkig prijzen dat we leven in een rechtsstaat waarin burgers worden beschermd, rechters politiek onafhankelijk zijn, en waarin het recht wordt gedomineerd door billijkheid, gerechtigheid voor allen en rechtvaardigheid. In de rechtspraak is bovendien een vorm van barmhartigheid en maatvoering aanwezig.

Gerechtigheid is immers een subtiel gegeven en verre van eenduidig. En wanneer we het op God toepassen wordt het er niet eenvoudiger op. Rechtvaardigheid, trouw, liefde en barmhartigheid zien we toch als eigenschappen van God. Maar soms zijn deze eigenschappen in onze beleving met elkaar in tegenspraak. Kan God zowel almachtig als liefdevol zijn? Kun je God van een levensdelict beschuldigen? Van ontrouw en nalatigheid? De eigenschappen waarmee we God bekleeden en de verwachtingen die daaruit voortvloeien verhinderen soms het vrije zicht op God. We verlangen te vaak naar de zichtbaarheid van God op de wijze waarop we hem willen zien. Met andere woorden God moet doen wat we van hem verwachten.

Dit zien we ook in het volksgebed in Jesaja. Volgens het schema van bestraffing en beloning moet God de bozen straffen. In het vervolg blijkt dat dit dan de volksvijanden betreft. God moet volgens de bidder een onderscheid maken in de behandeling van het volk en van de vijanden van het volk die dan ook als vijanden van de HEER gezien worden. Het is eigenlijk net zo primitief als wanneer twee vijanden tot dezelfde God bidden om de overwinning op de ander. Als God liefde is dan bemint hij vriend en vijand; de vriend om hem aan zich te binden, de vijand opdat hij zich bekeert. Door de boze genade te verlenen leert Hij deze wat liefde is in plaats van hem door straf te bevestigen in het kwaad. De gerechtigheid van God is gericht op de heelheid van heel de mens en het herstel van het geschonden beeld van God; het staat gericht op de nieuwe mens. Wat God beoogt stijgt uit boven onze schemata voor recht en gerechtigheid en onze tweedelingen in goed en kwaad.

De apostel Tomas bepaalt tot in detail wat hij wenst te zien alvorens hij wil geloven. Hij wil wonden zien en tekenen en ze betasten. Hij wil pas geloven wanneer hij het kan vastpakken. Hij lijkt op degenen die voor Jezus en de bijbel op zoek gaan naar historisch bewijs. Zij beseffen onvoldoende dat het niet gaat om een historisch gegeven, maar om een geloofswaarheid. Zelfs wanneer je historisch bewijs vindt van een alles verwoestende vloed, dan nog zegt dat niets over het verlangen naar een nieuwe schepping. Ook al is er een historische figuur te vinden met de naam Jezus zoon van Jozef en ook al is die te vereenzelvigen met een man die aan het kruis is gestorven, dan nog zegt dat niets over de theologische interpretatie van Jezus als de Messias; een Werdegang die niet langs de weg van zichtbaarheid geschiedt, maar door het geloof. Door een gelovige interpretatie van zijn leven en door een gelovig lezen van de Schrift is de belijdenis van Jezus als de Messias en als zoon van God tot stand gekomen.

Dat wordt ons ook met zoveel woorden duidelijk gemaakt in het verhaal van het evangelie over Tomas. Tomas was natuurlijk verre van ongelovig. Hij verlangde juist te geloven. De traditie kent en erkent hem als de verkondiger van het geloof in het Midden-Oosten tot in India, met name Kerala. Het is met deze Mar Thoma kerken, dat de Oudkatholieke kerken banden hebben.

In zijn boek over het lezen van de bijbel en de interpretatie van de teksten zegt Augustinus: "wanneer je niet gelooft begrijp je niet". (voor ons een verkeerd citaat van Jesaja 7,9. Voor Augustinus was het een van de twee Septuagintteksten die hij tot zijn beschikking had. Zie *Wat betekent de bijbel*, II §§ 39-40) Dit wijst erop dat geloven niet alleen een geloofswaarheid tot inhoud heeft, zoals bijvoorbeeld de geloofsbelijdenis, maar ook dat het een wijze van benaderen, van waarnemen van de werkelijkheid is. We lezen uit geloof om tot geloof te komen. We zoeken geen bewijs, maar voedsel voor ons geloof. Het sluit aan bij de bede: "Heer, ik geloof, kom mijn ongeloof te hulp" uit Markus 9,24. Geloof is de grondhouding van waaruit we de wereld beschouwen. Geloven is voor Augustinus leven in de liefde Gods. Groeien in geloof is groeien in liefde jegens God en de medemens.

Het gaat dus nooit om bewijzen om tot geloof te komen. Wie niet gelooft wordt niet overtuigd, ook al stapelen bewijzen zich huizenhoog op. Maar wie gelooft ziet. Zo ook zag en geloofde de leerling die bij het graf van Jezus kwam en zag dat het leeg was, behoudens de windsels. En ook dit is geen journalistiek bewijs, maar de uitdrukking van een gelovig kijken, en zien van een geloofswaarheid. Geloven is geen resultaat, maar een vertrekpunt. Wanneer we geloven zien we de aanwezigheid van God. Daar hebben we geen bewijs van zijn bestaan voor nodig.

Het gaat om hetgeen ook in de eerste Johannesbrief staat. Ieder die gelooft is uit God geboren. Dat wil zeggen: deze is, en ik benadruk **is**, de nieuwe mens. Niet: zal zijn, maar is in geloof reeds vernieuwd naar het beeld van God, is een nieuwe schepping, kind/dochter/zoon van God. Wie God liefheeft, heeft ook zijn kinderen lief, zegt dezelfde brief. Dat wij in de liefde zijn blijkt uit het feit dat we leven naar zijn woord. Wie en wat uit God geboren is overwint de wereld, de werkelijkheid zoals die in duisterheid verkeert. Liefde en geloof overwinnen de wereld. Dat wil zeggen dat deze ons de moed en energie geven om vol te houden in ons verlangen naar een nieuwe schepping, naar vrede en vervulling. En er ook naar te leven. Dit geloof is niets anders dan de werking van Gods Geest in ons, waardoor we zicht houden op de uiteindelijke waarheid omtrent wie we zijn in Gods ogen.

Geloof opent deuren die voor ogen die bewijzen willen zien gesloten blijven. Het is een oude paradoxale wijsheid om op te geven wat je begeert om te vinden wat je verlangt. Het is het sprookje van Serendip: je gaat op zoek naar kennis, maar vindt liefde en in die liefde alle kennis waarnaar je op zoek was. Eerst zien en dan geloven is een weinig avontuurlijke levensinstelling. Geloven is het liefdesavontuur met God aangaan. En wanneer je de sprong waagt blijkt het een zekerder weg dan de weg van zekerheid. Dat betekent niet dat er alleen maar jubel en hosanna op die weg is. Maar het is wel de weg die van God uitgaat, met God gaat en bij God uitkomt. Amen.